

Marc AYMES, *La fuite, le retour et la rature. Quand le style fait l'événement en Méditerranée ottomane au XIXe siècle*

La question posée ici est celle des conditions d'une histoire provinciale de l'Empire ottoman. Un cas d'étude est privilégié : celui de Chypre au milieu du XIXe siècle. Au cours des années 1820, décennie marquée par l'insurrection et l'indépendance grecques, divers mouvements de fuite, parfois massifs, semblent avoir touché la population chypriote. Le présent article s'interroge sur les comptes rendus qu'en proposent les sources ottomanes et consulaires disponibles, contemporaines ou ultérieures ; ce faisant, il met en évidence le « style provincial » qui dans ces documents affecte (jusqu'à l'oblitération pure et simple) le récit de certains événements, au premier rang desquels le soulèvement hellène. Chercher à comprendre les tenants et aboutissants d'un tel style, c'est poser la question de la manière dont les administrateurs ottomans d'alors appréhendaient (ou non) l'enjeu du nationalisme ; c'est aussi, indirectement, revisiter les partitions temporelles instaurées ultérieurement par l'historiographie de ce même nationalisme.

Marc AYMES, *Flight, Return, and Erasure. The Eventful Style of Ottoman Mediterranean in the 19th Century*

What would a provincial history of the Ottoman Empire look like? Such is the question dwelt upon here, with an emphasis on the case study of mid-nineteenth-century Cyprus. During the decade of the Greek insurrection and independence, several flight movements, some of them massive, seem to have affected the population of the island. The present study scrutinizes how period sources (both of Ottoman and consular origins) accounted for this phenomenon. In many a document, as it turns out, the recounting of related events—such as the Greek uprising—is steeped in a “provincial style” which sometimes verges on the sheer obliteration of what took place. Our understanding of this style hinges on the question of whether Ottoman administrators could apprehend the political portent of nationalist movements ; it also prompts us to revisit the periodizations and divide lines established by later, scholarly interpretations of the “age of nationalism” in the Ottoman Mediterranean.

ÉLÉMENTS POUR UNE EXPLOITATION GLOBALE DE L'ŒUVRE DE VITAL CUINET

Découpage administratif et population de l'Empire ottoman à la fin du XIXe siècle

Tous les chercheurs qui s'intéressent à l'Empire ottoman à la fin du XIXe siècle ont consulté les volumes du célèbre ouvrage de Vital Cuinet consacrés à la géographie administrative et à la statistique des provinces asiatiques de l'Empire¹. Ce n'est pas un hasard si, plus d'un siècle après la première publication de cet ouvrage, une nouvelle édition en a été établie en 2002² et si on le traduit aujourd'hui en turc ; les 3 900 pages de ses cinq volumes constituent une mine de renseignements. L'auteur y

Jean-Luc ARNAUD est directeur de recherches au CNRS, Telemme – MMSH, Aix-en-Provence, 5, rue du Château de l'Horloge, 13100 – Aix-en-Provence
e-mail : jlarnaud@mmsh.univ-aix.fr

¹ V. CUINET, 1891-1894, *La Turquie d'Asie. Géographie administrative, statistique descriptive et raisonnée de chaque province de l'Asie Mineure*, Paris, E. Leroux, 4 vol. ; et, 1896, *Syrie, Liban et Palestine, géographie administrative statistique, descriptive et raisonnée*, Paris, E. Leroux.

² V. CUINET, 2001-2002, *La Turquie d'Asie*, Istanbul, Isis, 7 vol. On notera que cette édition n'est pas dépourvue d'erreurs, parfois importantes. Par exemple, *vilayet* de Mossoul, *sandjak* de Mossoul, *caza* de Sinjar, la population est répartie de la manière suivante : 1) d'après l'original (vol. 2, p. 840) : musulmans Kurdes, etc. : 2 850 ; musulmans Turcomans : 6 250 ; Yézides : 8 000 ; 2) d'après l'édition Isis de 2002 (vol. 2, p. 199) : musulmans sunnites : 2 850 ; musulmans chiïtes : 6 250 ; Yézides : 800. Les Kurdes sont devenus sunnites et les Turcomans chiïtes tandis que les Yézides sont passés de 8 000 à 800 ! Voir aussi la note 27.

Seyyah Vital Cuinet'den 120 Yıl Önceki Sakarya

Fahri Tuna

Vital Cuinet, Fransız coğrafyacı ve oryantalist. 1833-1896 yılları arasında altmış üç yıl yaşamış bir Fransız aydını. Bizi ilgilendiren tarafı ise 1880-92 yılları arasında on iki yıl süreyle Duyun-u Umumiye Meclisi İdaresi'nde Genel Sekreter olarak görev yaparken Anadolu'yu adım adım dolaşması, notlar alması ve 'La Turquie d'Asie' adıyla bir kitap yayımlanmış olması. Beş ciltlik eserin halen Türkçeye çevrilmemiş olması ayrı bir üzüntü. IV. Cildinde ise ?ki bizi asıl ilgilendiren konu budur- o günkü adıyla İzmit Sancağı da yer alıyor. Pelin Koç hanım bu bölümü dilimize kazandırarak büyük bir hizmet vermiş. İzmit Sancağı üzerine nefis araştırmaları ve zengin arşiviyle bölgemizin geçmişini aydınlatan Atilla Oral beyin fotoğraf katkısıyla Demkar Yayınevi 2012 Mayıs'ında kitabı İzmit Mutasarrıflığı adıyla yayımlanmış. Adapazarı'ndan Karasu'ya Geyve'den Taraklı'ya, Kaynarca'dan (Şeyhler) Akyazı'ya, Sapanca'dan Hendek'e? yüz yürümüş beş yılın adeta sosyo-kültürel fotoğrafını yansıtan kitaba 0212 241 39 41 telefonda ve post@demkaryayınevi.com'dan ulaşabilirsiniz. Biz de Atilla beyin ve Pelin hanımın hoş görüşleriyle Sakarya (Adapazarı) hakkında 40 sorunun cevabını söz konusu kitaptan arıyoruz. Buraya nakledeceğimiz birbirinden değerli bilgiler, kitaptaki binlerce önemli bilgilerden sadece bir kaçıdır. Unutmadan: O dönemde Sakarya diye bir idari yapı yoktur, bugünkü Sakarya ilini kapsayan o günkü ilçe ve nahiyelerle köyleri inceleyemeye çalışacağız.

1. İzmit Mutasarrıflığı'nın nüfusu? 222.760 (bu nüfus merkez İzmit (Bahçecik nahiyesi ve İzmit'e bağlı 66 köyü) Karamürsel (Yalova nahiyesi ve 60 köyü), Adapazarı (Sapanca, Akyazı, Hendek nahiyeleri ve Adapazarı ve nahiyelerindeki 205 köyü), Kandıra (Şeyhler (Kaynarca), Kaymaz, Karasu, Akabad ve Ağaçalı nahiyeleri ve 167 köyü), Geyve (Akhisar (Pamukova) ve Taraklı nahiyeleri ve 108 köyü) ilçelerinin toplamını ifade etmektedir. 125 sene evvel İzmit Mutasarrıflığı 5 kaza (ilçe), 12 nahiyeye ve 606 köyden oluşmaktadır.)
2. 120 sene önceki Adapazarı'nın sınırları? 1887 yılındaki Adapazarı ilçesinin idari sınırlar, ilçe merkezi başta olmak üzere, Sapanca, Akyazı ve Hendek nahiyeye merkezleriyle, Adapazarı merkezi ve üç nahiyesine bağlı 205 köyünü kapsamaktaydı.
3. 120 sene önceki Adapazarı'nın yüzölçümü? 1.925 kilometre kare (Toplam yüzölçümü 12.050 km² olan İzmit Mutasarrıflığı'nın % 16'sını Adapazarı meydana getirmektedir.)
4. Adapazarı'nın 120 sene önceki nüfusu? 59.598 kişi (İzmit Mutasarrıflığının % 27'si)
5. Adapazarı'nda Müslüman Nüfus? Yerli halk (Manavlar), Muhacirler ve Göçebe 45 kişi olmak üzere toplam 41.374 kişi (ilçe nüfusunun % 70'i)
6. Adapazarı'nda 120 sene önceki yerleşik/yerli (Manav) nüfus? 34.000 kişi (% 57) Orhan Gazi döneminden 1326 yılında Nikomedyalı'nın fethinden bu yana bölgeye yerleşen Türkmen Müslümanlardan meydana gelmektedir.

ICI REPOSE
VITAL CASIMIR
CHEVALIER DE LA LÉGE D'HONNEUR
OFFICIER D'ACADEMIE
COMMANDEUR DE L'ORDRE DU S. ANNE
COMMANDEUR DU MEJJDIE
SECRETARE GENERAL DE L'ADMINISTRATION
DE LA DETTE PUBLIQUE OTTOMANE
VICE PRESIDENT DE L'ALLIANCE FRANÇAISE
MEMBRE ET LAUREAT DE LA SOCIÉTÉ
DE GEOGRAPHIE DE PARIS
MEMBRE ET LAUREAT DE LA SOCIÉTÉ DE STATISTIQUE DE
PARIS
MEMBRE DE LA SOCIÉTÉ DE GEOGRAPHIE DE GENÈVE
NE AUX LONGUEVILLES DOMÈNE
LE 13 DECEMBRE 1840
DECEDE A CONSTANTINOPLE LE 6 SEPTEMBRE 1900

Vital Cuvier'in yayınladığı haritalar arasında, ölçek, başlangıç noktası ve projeksiyon yöntemleri bakımından farklılıklar bulunur;
~~örneğin~~

dip not:

Haritaların çoğunda başlangıç olarak Paris meridyeni alınmıştır; fakat Adams'un tayefi haritasında, başlangıç meridyeni, Paris Greenwich meridyenidir.